

stoje n. pr. zmanjšana prima, oktava in nadmerna oktava brez komentarja med drugimi intervali? Če je knjiga namenjena, recimo, v prvi vrsti srednjesolski mladini, bi bilo po mojem mnenju mnogo koristneje, baviti se bolj obširno z glasbeno teorijo, kot se je razvijala do današnjega dne, in raje opustiti marsikak zbor ali zborček, ki nima posebne umetniške vrednosti in ne življenjske sile, ki se morda še nikdar ni in se ne bo pel. Tudi poglavje o pevski tehniki bi zaslužilo več pozornosti. Knjižici imata vendar namen izobraziti začetnika, ki bo pa moral neizogibno popolniti svoje znanje, čim ju odloži.

V zbirki so zastopani vsi domači skladatelji, kar se mi zdi posebno hvalevredno, tudi tuji, slovanski in neslovanski. Poleg narodnega blaga najdeš tu obilico umetnih pesmi raznih narodov. V tem pa ravno,

se mi zdi, tiči pedagoški pomen pesmarice. Kolikor je meni znano, smo tako knjižico pri nas pogrešali, zelo pogrešali. Vsaka narodna pesem ima nekaj svojega obilježja, bodisi v ritmu, melodiji, intervalih itd. Koliko hitreje in prosteje diha začetnik-skladatelj, čim spozna poleg naše, žal še borne umetne in naše, v nobenem oziru posebno markantne narodne pesmi tudi tuj produkt. Ne morem trditi, da so vse narodne pesmi v pesmarici z gledno harmonizirane, toda učenec, ki obvlada harmonijo, si bo lahko sam izboljšal trša mesta. Tako je tudi to delo poleg svojih hib prav znatnega pomena v naši literaturi; naj bi se mnogo rabilo, ker bo brez dvoma mnogo koristilo. Cena obeh 395 strani obsežajočih knjižic je 3 K 50 h. Tisk je čeden. Založila je in naprodaj ima pesmarico Kat. Bukvarna. **Ant. Svetek.**

TO IN ONO.

IV. jugoslovanska umetniška razstava.

Misel jugoslovanskih umetniških razstav je izšla od Srbov. V Beogradu se je tudi vršila prva jugoslovanska umetniška razstava l. 1904. in je bila prenesena od tam v Sofijo. Temu dogodku je sledil naslednje leto drugi, nujna posledica prvega, ali pravzaprav bi se bil moral izvršiti že pred prvim, ker je bil za nadaljnje delo v započeti smeri neobhodno potrebna podlaga. L. 1905. se je namreč ustanovila zveza jugoslovanskih umetnikov, Lada, obstoječa iz štirih narodnih sekcij s sedeži v Ljubljani, Zagrebu, Beogradu in Sofiji. Slovenci so se sicer udeležili že I. razstave, vendar so bili pri ustanovitvi Lade toliko kot neudeleženi, pozneje so pa ustanovili lastno podružnico. Sklenilo se je, prirediti razstave povrsti po vseh jugoslovanskih glavnih mestih, kakor si tudi v predsedstvu Lade sledijo po določenem redu vse sekcije. Tako se je II. razstava vršila v Sofiji, III. v Zagrebu, IV. pa letos namesto v Ljubljani zopet v Beogradu. Po številu (okoli 1000) razstavljenih umetnin je bila razstava prav imponantna, kvaliteta razstavljenih predmetov pa je bila nad vse različna, in kolikor poznamo jugoslovanske umetnike, so zmožni kvalitativno veliko več, kot je pokazala ta razstava. Pa je tudi naravno tako, ker prvič namen razstave pri vsej dobri volji prirediteljev ne more biti ta, da pokaže vse zmožnosti jugoslovanskih umetnikov, na drugi strani pa je bilo več najzanimivejših in najsilnejših osebnosti slabo ali sploh ne zastopanih.

Razstava je bila urejena po umetniških skupinah in ne po narodnostih, kot bi bilo najprej pričakovati. Ta društva so Lada s štirimi narodnostnimi sekcijami. V slovenski sekciji Lade so razstavili: Ivan Vavpotič, I. Vesel, H. Gerbič, H. Smrekar, M. Sternen, R. Sternen-Klein, Fr. Ropret, A. šantlova, S. šantel, H. šantlova. Drugo društvo, ki je razstavilo, je Medulić, društvo hrvaških in srbskih umetnikov; s temi so razstavili tudi Slovenci: Grohar ĩ, Gustinčič, Dolinar, Žmitek, Ana Zupanec, Jakopič, Jama in Berneker. Posebej sta razstavila: Društvo bolgarskih umetnikov in Društvo srpskih umetnikov. Poleg teh je raz-

stavilo tudi nekaj neorganiziranih umetnikov; izmed Slovencev: Klemenčič, oba Magoliča in v Ljubljani bivajoči Rašica.

Najvažnejši umetniki Lade so: Slikarji: Auer, Bužan, Crnčič, Čikoš-Sesia, Iveković, Tišov, Vešin; kiparji: Frangeš, Valdec, Roksanđić; Medulića: Ljuba Babić, Vidović, Krizman, Rački, Meštrovic (kipar), Rosanđić (kipar).

Splošno lahko rečemo, da so v Ladi samo starejše moči konservativnih smeri, brez prav silnih umetniških potenc; imena, ki sem jih navedel, značijo v smeréh, ki jih zastopajo, višek zmožnosti v tem društvu zbranih moči. — Drugače Medulić. Tu so zbrane same moderne, po napredku stremeče sile, boreče se kot ostali kulturni svet v zapadni Evropi za novo monumentalno umetnost, ki je ne zanima samo svet, kakor ga vidimo pod različnimi pogoji razsvetljave, oddaljenosti in okolice; to nalogo je rešil že impresionizem, sedaj pa postaja umetnost zopet ta, kar je bila skoz toliko stoletij: izraz umetnikovih čustev in mišljenja na eni strani, na drugi spremljevalka vsakdanjega življenja kot eno najvažnejših kulturnih izrazil. Babić, Krizman, Meštrovic in Rosanđić so glavne osebnosti te struje in jo tudi dobro označujejo.

Kar se tiče ostalih dveh društev, ki sta tudi razstavili: Društvo bolgarskih umetnikov in Društvo srpskih umetnikov, ne vsebujeta nobene silne umetniške osebnosti, sicer sta pa odsev novejših, posebno tehničnih stremeljenj med Francozi in drugod v zapadni Evropi.

Na razstavi je bil poseben oddelek za arhitekturo. Tu se vidi, kako je posebno pri Hrvatih prodrli že moderni princip, o čemer pa najlepše pričča Zagreb sam, kjer na vsakem koraku srečavaš lepe moderne stavbe, v okolici pa prekrasne vile. Tudi pri Srbih je par prav zanimivih moči; Bajalovićev srpski paviljon v Rimu je lansko leto vzbujal pozornost vseh obiskovalcev. Izmed Slovencev je razstavil samo Koch, ki mu pa odločno manjka umetniškega značaja.

Ako se nazadnje ozremo na narodnosti, ki so razstavile, moramo priznati prvenstvo med vsemi Hrvatom, ako tem prištejemo Meštrovicia in Rosanđića, ki sta Dalmatinca in ju enkrat Srbi, potem zopet

Hrvatje proglašajo za svoja. Da sta lansko leto razstava v srpskem paviljonu v Rimu, ni važno, saj so motivi, ki so tudi druge Hrvate privedli do tega koraka, znani. Hrvatje imajo med Jugoslovani največje umetniške osebnosti, ki igrajo tudi v tujini odlično vlogo.

Za Hrvati moramo imenovati prve Slovence. Kdo se bo začudil tej trditvi, ker jih doma tako malo ce-

MUTSUHITO, UMRLI JAPONSKI CESAR.

nimo, a je le res. Posebno slikarji, ki so se na razstavi pridružili društvu Medulić, so zanimivi in se na prvi pogled pokažejo kot skupina ljudi, ki se bori za iste cilje. Tudi na letošnji spomladanski razstavi dunajske Secesije so se iz vse razstave odbijali kot posebna skupina, ki živi samostojno življenje poleg in vzporedno z drugimi. Res ni med njimi nobene prav silne umetniške osebnosti, toda to, kar so dosegli, je vsega vpoštevanja vredno in se povsod lahko pokaže.

Ako se še enkrat ozremo na celo razstavo, ne moremo imeti nič proti temu, da Slovenci niso razstavili kot narodnostna skupina, ampak so se pridružili v veliki meri Meduliću. Umetniške struje so mednarodne in tako se veliko bolje pokaže, koliko jih stremi za podobnimi cilji. Fraza o narodni umetnosti se v praksi razblini v nič. Meštrovich ni nič manj srednjeevropski kot jugoslovanski. Tako je pri vseh resničnih umetnikih, ker nobeden ne sme prezreti pridobitev tujine, če hoče stati na višini časa in biti vpoštevan tudi izvan domovine.

Pomena teh razstav ne smemo podcenjevati. Prvič se tu vsaj deloma vidi, koliko in kake umetniške moči imamo Jugoslovani, drugič stopajo posamezne narodnostne skupine v čisto drugo, resničnejšo luč, tretjič pa se vidi, kako eni in drugi sledimo razvoju splošne umetniške kulture, v koliko smo to sprejeli in v kateri smeri jo sami na lastnih tleh razvijamo. Jugoslovanska umetnost je po veliki večini provincialna in v svojem razvoju zaostaja vedno za nekaj let za srednjo Evropo; malo jih je in to so v prvi vrsti Hrvati in Slovenci ali avstrijski Srbi, ki

gredo skupno z zapadno Evropo, drugi nekoliko zaostajajo.

Želimo samo, da bi vendar enkrat tudi Ljubljana doživela veliko jugoslovansko umetniško razstavo, ki naj bi pokazala posebno, kaj zmore jugoslovanska moderna na vseh poljih. Jedro te razstave bi bile moči, ki jih zbira Medulić in sorodne. Razstavili naj bi izbrana najboljša dela, ker taka razstava bi bila obenem apologija domačih stremeljenj, ki jih premalo razumemo in podcenjujemo, pa tudi premalo poznamo.

Fr. Stelè.

Najnovejša umetnost — imenuje se futurizem, ekspresionizem ali kakorkoli — je zmešala mnogo glav, in sicer med umetniki samimi nič manj nego med njih kritiki in občinstvom. Sodbe so kaj različne. Ljudje zmajujejo v taki razstavi z glavami in menijo, da je muza slikarstva zblaznela; kritiki so se v dolgih letih tolikokrat zmotili in izkazali za tako

YOTSIHITO, NOVI JAPONSKI CESAR.

nezanesljive preroke — kako je n. pr. zgodovina prečrtala vsa njih prerokovanja o impresionizmu! — da sedaj ali brez pomisleka slede vsaki struji, ali pa govore tako, da obenem hvalijo in grajajo, povečujejo in obsojajo — revmatizem strahu jim je ostal v kosteh in sedaj se boje vsakega ostrejšega vetra; ekspresionisti sami se dele v take, ki resno streme in resno delajo, brez velikih teorij, nezavedno pokorni zakonu razvoja, in tropo vročekrvnih otročajevo — katera misel jih ni imela, sebi v škodo in pokoro? — ki skrbe za krik in zmešnjavo. Skupina nemških ekspresionistov je začela sedaj izdajati svoje glasilo „Der blaue Reiter“. (Prim. Hans Tietze: Der blaue Reiter v zadnji številki revije „Kunst für Alle“.)